

Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije
Jurišićeva 13
HR-10 000 ZAGREB

Zagreb, 17.03.2010.

Predmet: Prijedlog odluke o djelomičnom ukidanju odluke iz analize tržišta završavanja poziva u pokretnu javnu komunikacijsku mrežu

Poštovani,

Nastavno na otvaranje javne rasprave „Prijedlog odluke o djelomičnom ukidanju odluke iz analize tržišta završavanja poziva u pokretnu javnu komunikacijsku mrežu“, Voljatel d.o.o. ovim pute dostavlja komentare i primjedbe na Prijedlog rješenja izdan od HAKOM-a od 12. veljače 2010.

Obrazloženje

Dana 9. prosinca 2009. Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije (HAKOM) donijela je zaključak kojim se usvaja prijedlog društava T-Mobile d.o.o., VIPnet d.o.o., i Tele2 d.o.o. (dalje: podnositelji) za djelomičnom obnovom postupka u predmetu analize tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu, dovršenog odlukom HAKOM-a Klasa: 344-01/09-01/1078, Urbr.: 376-11-09-01 od 17. srpnja 2009.

Prijedlog podnositelja za djelomičnom obnovom postupka usvojen je zato što su podnositelji, zbog greške u pisanju odluke od 17. srpnja 2009., mogli pogrešno smatrati da u definiciji poziva nisu uključeni pozivi koji su započeli u inozemstvu, a koji su u pokretne mreže podnositelja tranzitirani od strane nekog od domaćih operatora.

Obnova postupka dopuštena je stoga samo u dijelu koji se odnosi na regulatornu obvezu nadzora cijena i vođenja troškovnog računovodstva za promet koji je nastao u inozemstvu, a tranzitiran je kroz nacionalnog operatora u mreže pokretnih operatora.

U obnovljenom postupku podnositeljima je omogućeno iznošenje činjenica i dokaza za njihove tvrdnje da bi primjena regulatorne obveze nadzora cijena i vođenja troškovnog računovodstva i izjednačavanje cijena završavanja (terminacije) međunarodnih poziva u slučaju kada ih se u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu predaje iz druge nacionalne javne komunikacijske mreže s cijenom završavanja (terminacije) poziva započetih (originiranih) u Republici Hrvatskoj imalo značajne štetne posljedice za tržište pokretnih elektroničkih komunikacijskih mreža i za cjelokupno tržište elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj.

Podnositelji posebice navode da bi njihov direktni gubitak prihoda u 2010. iznosio 100.000.000 kuna. Takvu računicu temelje na procijenjenom broju ukupnih minuta međunarodnog prometa koji se terminira u pokretne mreže putem nacionalnih elektroničkih komunikacijskih mreža i razlici u dosadašnjoj cijeni terminacije za međunarodne pozive i regulirane cijene terminacije. Iznos je dobiven kao umnožak razlike cijene terminacije u iznosu od 0,34 kn za minutu, što predstavlja razliku između dosadašnje cijene od 0,90 kn za minutu i nove cijene nacionalne terminacije koja je stupila na snagu 1. siječnja 2010. u iznosu od 0,56 kn za minutu, s ukupnom očekivanom količinom međunarodnog dolaznog prometa u nacionalne pokretne javne komunikacijske mreže.

Ne vidimo utemeljen argument zašto bi se operatori s većim tržišim utjecajem štitili na način koji direktno koči razvoj tržišta. Praksa međunarodnih telekom tržišta je da su cijene terminiranja iz nacionalnih i međunarodnih nepokretnih mreža jednake. Nas konkretno zanima temeljem čega je izračunato da terminacija iz međunarodnih mreža treba iznositi 0,90 kn/min. Nadalje, temeljem čega je ta cijena zadržana na istoj razini, ako se uzme u obzir sniženje cijene terminacije iz nacionalnih nepokretnih mreža, a osobito konačni nesrazmjer jer su cijene ove dvije usluge bile gotovo izjednačene prije sniženja od 01.03.2009. i 01.01.2010. Troškovno gledano, trošak za terminaciju iz nacionalnih i međunarodnih mreža je jednak, a da ne napominjemo da je promatrani trošak gotovo pa zanemariv.

Netočna informacija je da bi gubitak podnositelja bio jednak navedenom, a navedeni prihod treba promatrati u sferi ekstra profita ostvarenog dovođenjem ostalih sudionika tržišta u nepovoljni položaj. Matične tvrtke kao međunarodni operatori sigurno trenutno imaju povoljnije uvjete od nacionalnih operatora za završavanje poziva u pokretnim mrežama.

Računica mobilnih operatora o gubitku prihoda od približno 100.000.000 kn izjednačavanjem cijena je potpuno nerealna. Navedena razlikom od 0,34 kn nije točan parametar, jer se veleprodajna cijena niti u najcrnjem scenariju ne može spustiti na cijenu interkonekcije, a to se može dokazati traženjem podataka na drugim tržištima. S druge strane navedeni gubitak ipak su na kraju preuveličani s ciljem da bi se stvorio dodatni pritisak na HAKOM.

Podnositelji također navode da bi zbog smanjenja cijene završavanja (terminacije) međunarodnih poziva došlo i do smanjenja operativnog novčanog toka nacionalnih tranzitnih operatora. To argumentiraju tvrdnjom da bi se, zbog velike dinamike i konkurentnosti na veleprodajnom međunarodnom tržištu tranzitiranja prometa, učinak smanjenja cijena odrazio tako da bi u vrlo kratkom vremenskom periodu cijene na međunarodnom tržištu za terminiranje u nacionalne pokretne javne komunikacijske mreže izjednačile s iznosom nacionalne terminacije na koju bi se obračunavala marža operatora. Međutim to ne bi imalo pozitivan utjecaj na mreže nacionalnih operatora koji tranzitiraju međunarodni promet, ukoliko se uzmu u obzir i sami realni fiksni troškovi implementacije i održavanja kapaciteta međupovezivanja na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Marže, fiksni, te operativni troškovi su stvar i politika operatora i logično je da se svi operativni i fiksni troškovi uklakuliraju u krajnju cijenu terminacije, te iz tog razloga to ne prihvaćamo kao argument. Netočna je pretpostavka smanjenje novčanog toka kod nacionalnih tranzitnih operatora, jer baš suprotno on bi se povećao (trenutno gotovo da ga nema). Na veleprodajnom tržištu cijene međunarodne i nacionalne terminacije se ne bi izjednačile, jer je teško za povjerovati da neki od operatora ima interesa poslovati s gubitkom. Upravo su kontradiktorne izjave podnositelja da očekuje izjednačenje veleprodajne cijene s nacionalnom cijenom, a s druge strane navode realne troškove svih operatora što bi dovelo do poslovanja istih s gubitkom. Ako je mobilni operator dužan ponuditi jednake cijene nacionalnim operatorima, to svakako neće biti dužan ponuditi međunarodnima. Drugi je problem što se svi mobilni operatori bore da njihove tvrtke-majke zadrže cjelokupne promete koji trebaju biti terminirani u pojedine HR mobilne mreže unutar grupe.

U prilog našim navodima govori primjer završavanja međunarodnih prometa u fiksnim mrežama odnosno u T-com mreži, koji je SMP operator i gdje se nije pojavio efekt da cjelokupni promet završava na direktnim interkonekcijama T-coma i međunarodnih partnera, već su značajan dio prometa preuzeli alternativni tranzitni operatori, a rezultat tržišta je da se pri tome cijena stabilizirala na nekom realnom iznosu koji održava maržu svojstvenu za veleprodajni segment.

Završno, podnositelji navode da neće moći zadržati postojeće cijene terminacije međunarodnih dolaznih poziva niti prema međunarodnim partnerima s kojima su vezani direktnim vodovima za međupovezivanje, jer će oni preusmjeriti svoj međunarodni promet na rute prema jeftinijim operatorima. Posljedično, u potpunosti bi nestao međunarodni dolazni promet na direktnim vodovima za međupovezivanje između nacionalnih operatora javnih pokretnih mreža i međunarodnih partnera.

Međunarodni promet koji se trenutno šalju preko direktnih vodova za međupovezivanje nacionalnih mobilnih i međunarodnih operatora nikada neće u potpunosti nestati zbog obveznih odnosa dvaju operatora (bilateralni ugovori i uvjetovana razmjena, odnosno balans prometa), čak ni pod uvjetom pojavljivanja jeftinijih ruta. Osobito će se ti promet zadržati jer ih sada uglavnom šalju tvrtke unutar grupe i to kako smo već naveli u najvećim postotcima. Istina, promet će djelomično pasti, jer će dio preuzeti i tranzitni operatori, ali to i dalje nije dovoljan razlog za kočenje tržišta i dopuštanje ostavarivanja ekstra visokih profita nacionalnih mobilnih operatora.

Ocjenjujući utemeljenost argumenata podnositelja zahtjeva, HAKOM utvrđuje slijedeće.

Iz argumenata podnositelja proizlazi da bi izjednačavanjem cijene završavanja (terminacije) poziva za pozive koji su započeti (originirani) u mreži međunarodnih operatora, a tranzitirani kroz mreže nacionalnih operatora u mreže operatora pokretnih mreža s cijenom za pozive koji su započeti (originirani) u mreži nacionalnih operatora i završeni (terminirani) u mreži operatora pokretnih mreža imalo negativne učinke za gospodarstvo Republike Hrvatske odnosno ne bi proizvelo pozitivne učinke za krajnje korisnike nacionalnih operatora

Izjednačavanje cijena ne šteti gospodarstvu Republike Hrvatske jer se problem ne gleda iz pravog kuta. Dapače, izjednačavanje cijena završavanja poziva potiče alternativne operatora jer im omogućava pojačavanje veleprodajnog segmenta, a time i ostvarivanje većeg novčanog toka. Nasuprot tome mi možemo komentirati da će sva ekstra dobit ostvarena poslovanjem nacionalnih mobilnih operatora se preljevati "Van granica" stranim matičnim tvrtkama, odnosno vlasnicima, čemu smo bili svjedoci i prijašnjih godina. Kada se cijela stvar sagleda u širem aspektu, mislimo da je svakako veća šteta za RH gospodarstvo da se ne donese odluka o izjednačavanju predmetnih cijena.

Naime, izjednačavanje cijene završavanja (terminacije) poziva za prethodno navedena dva tipa poziva dovelo bi do smanjenja cijene završavanja (terminacije) poziva koju međunarodni operatori moraju platiti za pozive koji su započeli (originirani) u njihovoj mreži, a završili su (terminirali) u Republici Hrvatskoj. Iz navedenog proizlazi da bi neizravnu korist od snižavanja veleprodajnih naknada mogli imati samo krajnji korisnici koji zovu u Republiku Hrvatsku, jer bi, obzirom na niže veleprodajne troškove, njihovi matični operatori imali mogućnost sniziti maloprodajne cijene za pozive u Republiku Hrvatsku.

Ako je takva praksa poznata i na drugim tržištima ne vidimo razlog zašto bi se u Republici Hrvatskoj primjenjivao drugi model. Nadalje, mi smo sigurni da matične tvrtke u inozemstvu kod svojih kćeri tvrtki (mobilnih), imaju nižu cijenu za terminaciju u HR mobilne mreže, tako da se efekt niže cijene već postiže. Argument tome su target cijene međunarodnih operatora koji često i pored poznavanja hrvatskih regulativa i troškova međupovezivanja, idu značajno ispod samih troškova interkonekcije. Cilj nacionalnih mobilnih operatora je zaustaviti preljevanje prometa na druge HR tranzitne operatore i zadržati monopol za predmetne promete.

S druge strane, krajnji korisnici u Republici Hrvatskoj ne bi imali koristi od snižavanja veleprodajnih naknada za pozive koji su započeli (originirani) u inozemstvu, a završili su (terminirali) u Republici Hrvatskoj. Naime, veleprodajne naknade koje plaćaju nacionalni operatori pokretnih mreža za pozive koji su započeli (originirani) u Republici Hrvatskoj, a završili (terminirali) u inozemstvu ostale bi na istoj razini, a samim time ne bi moglo doći do snižavanja maloprodajnih cijena za pozive upućene iz Republike Hrvatske u inozemstvo.

Činjenica je da krajnji korisnici u Republici Hrvatskoj možda ne bi imali direktne koristi od sniženja ovih veleprodajnih naknada, ali bi korist svakako imali njihovi alternativni operatori što u konačnici rezultira njihovim boljim poslovanjem i otvaranjem mogućnosti za nove investicije, što povećava samu konkurentnost, a time donosi naknadne pogodnosti upravo tim krajnjim korisnicima. Ukoliko bi došlo do sniženja cijena završavanja poziva u nacionalnim pokretnim mrežama, isti bi mogli zbog sniženje tražiti od

svojih partnera dodatno sniženje za terminiranje poziva u njihovim mrežama. Time bi se dobilo djelomično balasiranje novčanog toka.

Krajnji korisnici će imati najmanju korist zadržavanjem postojećeg stanja jer je to odlika monopolizma ili dogovornog odnosa najvećih, a takav status nikad ne donosi korist krajnjim korisnicima.

Iz prethodno navedenog vidljivo je da od izjednačavanja cijena za pozive koji su započeli (originirani) u inozemstvu, a tranzitirani su kroz mreže nacionalnih operatora u operatore pokretnih mreža s cijenom za pozive koji su započeli (originirani) u mreži nacionalnih operatora i završili (terminirali) u mreži operatora pokretnih mreža korist imaju isključivo krajnji korisnici međunarodnih operatora koji zovu u Republiku Hrvatsku ili sami međunarodni operatori.

Korist kako smo već ranije objasnili imaju i alternativni, odnosno tranzitni operatori. Da se obrnuta stvar primjenjuje ili sličan zahtjev odobri u međunarodnim tržištima, hrvatski korisnici zasigurno ne bi imali koristi već isključivo štetu.

Osim navedenog, podnositelji su učinili vjerojatnim da bi izjednačavanje cijene završavanja (terminacije) nacionalnih poziva i poziva započetih (originiranih) u inozemstvu, a koji su tranzitirani u njihove mreže od strane drugih nacionalnih operatora dovelo do snižavanja cijene završavanja (terminacije) poziva za pozive koji su nastali u inozemstvu, a tranzitirani su kroz mreže nacionalnih operatora u mreže pokretnih operatora koji bi stvorio određeni gubitak na strani pokretnih operatora od kojeg, u konačnici, krajnji korisnici u Republici Hrvatskoj ne bi imali koristi.

„Relativan gubitak“ nacionalnih pokretnih operatora od predmetnog prometa, obzirom na njihove krajnje profite su zanemarivi, koliko zapravo koristi mogu imati alternativni operatori, što dugoročno može samo doprinjeti razvoju hrvatskog telekom tržišta. Za analize treba uzeti dobit kod SMP operatora i kod alternativnih operatora i dublje potražiti razloge tolikih nesrazmjera, a mi ih vidimo djelomično i u predmetnom primjeru.

HAKOM ističe da je načelo razmjernosti iz članka 5. Zakona o elektroničkim komunikacijama („Narodne novine“ br. 73/08) jedno od osnovnih načela o kojem HAKOM mora voditi računa u obavljanju regulatornih poslova iz svoje nadležnosti. U praksi to znači da potencijalna korist koju neka regulatorna mjera ima za razvoj tržišta i krajnje korisnike mora biti veća od potencijalne štete za određene operatore. Pri tome HAKOM-a ne smije zanemariti da u vrijeme velike ekonomske krize ICT sektor ima vrlo bitnu ulogu na putu brzog oporavka cjelokupnog gospodarstva. Stoga HAKOM mora voditi računa da odluke koje donosi ne dovode do odljeva novca iz Republike Hrvatske, a koji može imati negativan utjecaj na investicije, nacionalni BDP i oporavak gospodarstva, već odluke moraju biti u smjeru stvaranja održivog tržišnog natjecanja koje će neizravno utjecati na gospodarski razvoj Republike Hrvatske.

Možemo se složiti sa načelom razmjernosti i podržavamo ga, ali ne u slučaju kada se radi o tri mobilna operatora gdje su dva sa većim tržišnim udjelom, gotovo pa dogovorno podijelili tržište i gdje ne postoji konkurentnost već varijacije ponude na temu. Za novac koji je tema predmetne rasprave, zadržavanjem različitih cijena za završavanje prometa iz nacionalnih i međunarodnih mreža, malo je vjerojatno se zadržati u Republici Hrvatskoj, poznavajući vlasničke odnose navedenih operatora pokretnih mreža. U slučaju izjednačavanja cijena, kada nacionalni tranzitni operatori postaju konkurentni, ne događa se odljev novca već preljevanja na iste, koji time ojačavaju svoj položaj na tržištu i koji će sigurno je, reinvestirati zarađeni novac jer ne ostvaruju ekstra dobit.

Uvažavajući gore navedene argumente podnositelja, te uzimajući u obzir da njihov gubitak do kojeg bi nesporno došlo ne bi imao pozitivni učinak na krajnje korisnike u Republici Hrvatskoj, HAKOM smatra da bi uvođenje regulatorne obveze troškovnog računovodstva i nadzora cijena za pozive koji su započeli u inozemstvu, a koji su u nacionalne pokretne mreže tranzitirani iz drugih nacionalnih mreža u ovom trenutku bilo suprotno načelu razmjernosti, pa je stoga odlučeno kao u izreci ovog rješenja.

Završno mišljenje

Obzirom na sve navedene komentare donosimo završno mišljenje.

Kako se iz cijele rasprave iščitava; ovo je još jedan pokušaj, ovaj put nacionalnih mobilnih operatora, zajedničkim udruživanjem zaustavljati, odnosno točnije kočiti uobičajan proces izjednačavanja cijena završavanja poziva, koji će se na kraju neminovno morati dogoditi. HAKOM je prvom odlukom, odnosno davanjem mišljenja to prepoznao i nije nam jasno zašto se sada preispituje praksa koju diktiraju i međunarodna telekomunikacijska tržišta. Ovakve odluke dugoročno gledano samo mogu štetiti tržištu, a nikako gospodarstvu kako se navodi.

Predlažemo da se HAKOM-u dostavi na uvidu koji to sve međunarodni i nacionalni operatori (ako ih uopće ima) trenutno terminiraju promete u tri mobilna operatora i u kojim postotcima od ukupnih prometa. Po našim pretpostavkama gotova pa cjelokupan promet se tranzitira preko tvrtki članica u grupi, te onda to i razjašnjava izlazak podnositelja sa predmetnim zahtjevom u borbu za očuvanje položaja, ali isto tako i o podjeli cjelokupnog tržišta završavanja poziva u pokretnim mrežama.

Izražavamo ozbiljnu zabrinutost statusom koji imaju mobilni operatori na hrvatskom tržištu telekomunikacija. Nevezano za predmetni slučaj, jednostavno ne možemo, a ne spomenuti nesrazmjer u cijenama terminacije iz fiksnih mreža u mobilne, nasuprot cijenama iz mobilnih u fiksne (čak 10 puta u korist mobilnih), a sve to samo da bismo dodatno naglasili da se uglavnom ne vodi računa o interesima krajnjih korisnika. Da stvar bude još gora, takvi prometi korisnicima mobilnih usluga se u maloprodaji višestruko skuplje naplaćuje, pa ne prihvaćamo logiku da se ovaj put ti isti korisnici predstavljaju kao ključni argument za zadržavanje statusa quo, jer nužna promjena ne donosi nikakvu korist za njih.

Pitamo se do kada ostavljati SMP operatorima prostor za enormne dobiti, ispred interesa razvoja tržišta. Zadnji je trenutak da se svi upitamo tko to treba zaštitu na ovom tržištu, jer će vrlo brzo sva tzv. konkurencija nestati, a gospodarstvo bi to puno jače moglo osjetiti.

Slijedom svega navedenog zahtjevamo da se Prijedlog odluke o djelomičnom ukidanju odluke iz analize tržišta odbaci i da se mobilnim operatorima naloži izjednačavanje cijena završavanja poziva iz nacionalnih i međunarodnih mreža, kako je predhodno donešeno. Sve manje od toga smatramo neprihvatljivim i unazađivanje tzv. liberalizacije telekom tržišta.